

slovenských prekladateľov umeleckej literatúry túto snahu posilňuje a rozvíja, čím bežnému čitateľovi i vedeckému prostrediu ponúka celistvejší pohľad na prijímanie cudzojazyčných diel.

Zuzana Kormaňáková

KUČERKOVÁ, Magda (ed.). *Duchovná cesta a jej podoby v literatúre.*

Nitra: Univerzita Konštantína

Filozofa v Nitre, 2015. 328 s. ISBN

978-80-558-0926-7.

Zborník *Duchovná cesta a jej podoby v literatúre* obsahuje príspevky prednesené na rovnomennej vedeckej konferencii, ktorá sa konala od 13. do 15. mája 2015 na Filozofickej fakulte Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre. Zostavovateľka práce Magda Kučerková v úvode konštatuje, že problematika duchovnej cesty je veľmi členitá a rôznorodá, a preto za jeden z kľúčových predpokladov jej spoľahlivého a mnohostranného odkryvania možno považovať interdisciplinárne skúmanie. To sa odráža aj v koncepcii zborníka, ktorý obsahuje pomerne veľké množstvo analyticko-interpretáčnych štúdií a esejí, vyznačujúcich sa jednotným používaním pojmov či koncepcií kresťanskej proveniencie. Príspevky sú radené do väčších tematických celkov, pričom vnútorná štruktúra publikácie sleduje najmä kritérium špecifickosti nazerania na ústrednú tému.

Prvá časť knihy *K prameňom uvažovania o duchovnej ceste* odhaľuje obsahom svojich príspevkov pôsobivosť interpretácie duchovnej cesty v počiatoch kresťanskej spisby. Marcela Andoková v príspevku *Inšpiračné zdroje symboliky duchovnej cesty v ranokresťanskej a patristickej literatúre* približuje inšpiračné zdroje, ktoré mali prví kresťanskí autori pri predstavovaní svojej koncepcie duchovnej cesty a výstupu k Bohu k dispozícii. Tieto

zdroje predstavuje vo viacerých rovinách s dôrazom na skutočnosť, že rané kresťanstvo bolo okrem Biblie ovplyvnené aj antickou literatúrou či filozofiou. Obdobím patristiky a jedným z jeho najvýznamnejších predstaviteľov sa vo svojom príspevku *Cesta viery verzus cesta filozofie (Poznámky k Augustínovmu mysleniu)* zaoberá Martin Vašek. Sleduje v ňom Augustínov pomer k filozofii, ktorá sa v jeho dobe prísne neodlišovala od teológie, a poukazuje aj na jeho vnímanie viery v živote človeka. V poslednom príspevku prvej časti s názvom *Slovensko na cestě ku sv. Jakubu (Duchovní kontext putování do Santiaga de Compostela a jeho odraz v architektuře a výtvarném umění)* Pavel Štěpánek podrobne monitoruje možnú pútnickú tradíciu zo Slovenska k hrobu sv. Jakuba v Španielsku. V súvislosti so sv. Jakubom predstavuje jeho spojitost s územím Slovenska cez kostoly, ktoré mu boli zasvätené.

Druhá časť zborníka má názov *Fenomén duchovnej cesty v perspektíve literárneho vývinu* a približuje rôznorodé chápanie a prežívanie duchovného sveta v dejinách literatúry, počnúc stredovekom a končiac prvou polovicou 20. storočia. Monika Šavelová upriamuje pozornosť na radosť ako súčasť duchovnej cesty v textoch talianskej stredovekej literatúry. O kompletizáciu pohľadu na osobnosť sv. Kataríny Sienskej prostredníctvom analýzy vybranej korešpondencie sa vo svojom príspevku pokúša Natália Rusnáková. Pomyselným skokom od stredovekej literatúry k literatúre barokovej je príspevok Silvie Laukovej *Duchovná cesta barokového človeka (nahliadaná textami Hugolína Gavloviča)*. Autorka pomocou Gavlovičovej *Školy kresťanskej* predstavuje jeho špecifickú „duchovnú školu“, ktorá mala laikom priblížiť, ako sa dá žiť podľa kresťanských zásad. Motív duchovnej cesty, ktorý sa prelína so žánrovo príznačným motívom putovania, skúma v interpretačnom rámci Hollého

eposu *Cirillo-Metodiada* Martina Zajíčková. Nový pohľad na vnímanie Boha v 19. storočí priniesla Terézia Martinová, karmelitánka z normandského Lisieux. Jej literárnou (najmä básnickou) tvorbou a inšpiračnými zdrojmi sa zaoberajú Mária Lalinská a Gabriela Šarníková. Druhú časť zborníka uzatvára a 20. storočie reprezentuje rozsiahly náhľad Viliama Judáka, ktorý cez zjednocujúce motívy mýtckej posvätnosti zeme a modlitby ako posvätného času a posvätenia priestoru nazerá na vybrané diela Jozefa Cígera Hronského, Františka Švantnera, Margity Figuli a Pavla Hrtúsa Jurinu.

Tretia časť zborníka s názvom *Poetika osobnej duchovnej cesty* obsahuje portréty významných duchovných osobností. Príspevok Ladislava Franeka *Duchovný profil sv. Jána z Kríža* je pokusom o bližšie objasnenie toho, v čom sa umelecký rukopis sv. Jána z Kríža obohacuje zásluhou interdisciplinárnej metódy, ktorej cieľom je pomocou rozsiahlej textovej analýzy definovať všetky špecifiká autorovej poetiky. Na obdobie klasicizmu, konkrétne na tvorbu Karola Kuzmányho, sa vo svojom príspevku zameriava Erika Brtáňová. Po kratšom objasnení Kuzmányho kritických výhrad voči Hollého eposom vysvetľuje jeho aplikáciu kresťanskej etiky vo vybraných textoch, či už v románe *Ladislav*, alebo v kázňach a náboženskej poézii. Osobitým vkladom je aj nazeranie Mariána Kamenčika na časté využívanie motívu parúzie v slovenskom romantickom mesianizme. Umelecké stvárnenie druhého príchodu Krista približuje na pozadí mesianistického projektu S. B. Hroboňa. Obdobie 20. storočia reprezentujú svojimi portrétmi dvaja významní predstavitelia slovenskej kultúrnej elity. Jednému sa venujú Gabriela Genčúrová a Vladimír Juhás v rozsiahlom príspevku *Ladislav Hanus – kategória kultúry ako most k duchovnu*, druhým sa zaoberá Ján Gallik v štúdiu *Duchovná cesta Jozefa Tótha*.

Vo štvrtej časti zborníka rezonuje téma duchovnosti vo vybraných dielach spisovateľov a filozofov 19. a 20. storočia. Riešením problému zacielenia ľudskej existencie sa pomocou diela Sorena Kierkegaarda *Čomu sa naučíme od poľných lalií a nebeského vtáctva* zaoberá Peter Kondrila. Dánsky filozof zaujal aj ďalších dvoch autorov, no zatiaľ čo Milan Žitný vysvetľuje jeho chápanie viery, Martin Štúr odhaľuje vzájomné prieniky medzi ním a ďalšími európskymi mysliteľmi. Návratom k antickej filozofii a jej prepojeniu s beletristickými dielami kresťanského apologéty C. S. Lewisa je príspevok Franka Hermanna *The disordered soul: Platonic injustice and the law of nature in the writings of C. S. Lewis*. Jednou z najvýznamnejších postáv filozofie existencie sa v príspevku *Človek v tvorbe Alberta Camusa* zaoberá Magdaléna Miklušičáková. V jednotlivých dielach francúzskeho spisovateľa a filozofa mapuje cestu človeka a odhaľuje jej najrôznejšie podoby, či už ide o hľadanie šťastia v románe *Šťastná smrť*, iluzórnosť zmyslu v románe *Cudzinec*, revoltu vedúcu k ľudskosti v eseji *Človek vzbúrený* atď. Citlivosťou pre detail každodennosti sa vyznačuje aj slovenská existencialistická cesta v tvorbe Rudolfa Slobodu. Hoci tematika Boha nepatrí k nosným témam jeho výpovede, istým spôsobom sa tu objavuje. Vo svojom príspevku *Zrkadlenie Boha v tvorbe Ruda Slobodu* na tento fakt upriamuje pozornosť Ján Mičko. V nasledujúcom príspevku Tatiana Paholíková predstavuje básnickú tvorbu Philippa Jaccotteta, ktorý sa už svojimi prvými zbierkami z päťdesiatych rokov 20. storočia zaradil medzi najvýznamnejších reprezentantov tzv. poézie jednoduchosti. Posledným textom štvrtého tematického okruhu zborníka je príspevok Marty Žilkovej *Duchovnosť a pseudoduchovnosť v dramatickej tvorbe (s dôrazom na rozhlasovú tvorbu)*. Ako už naznačuje názov, predmetom autorkinho

záujmu sa stáva mediálna kultúra, konkrétne rozhlasová dráma s prvkami duchovnosti.

Piata časť zborníka v jednotlivých príspevkoch ozrejmuje skúsenosť ľudského utrpenia, ktoré je neodmysliteľnou súčasťou života a neraz výrazným spôsobom prispieva k duchovnej obrode. Utrpením ako duchovnou cestou sa zaoberal aj rakúsky psychológ V. E. Frankl, na ktorého dielo sa vo svojom príspevku *Pohľad a utrpenie očami logoterapie Viktora Emanuela Frankla* sústreďí Mária Schwarz. Meditatívnym textom o živote, smrti, utrpení a obeti anglickej protestantskej misionárky v Alžírsku Isabelly Liliás Trotterovej sa venuje príspevok Márie Kiššovej *The spiritual path to wisdom in Liliás Trotter's Parables of the Cross*. Cez aspekt duchovnosti Fabiano Gritti približuje talianskeho básnika Maria Luziho a v príspevku *Zmysel ľudského utrpenia v poézii Maria Luziho* objasňuje vybrané črty jeho tvorby zo šesťdesiatych rokov 20. storočia. Snahou o znázornenie a pochopenie viery spisovateľa Pavla Straussa cez čítanie jeho diela možno nazvať príspevok Lubomíra Hlada *Duchovná cesta Pavla Straussa ako via crucis*. Autor sa zamýšľa nad tým, či je Straussova viera v súlade s vierou dynamickej a rastúcej, alebo je statickou a bez vývinu, pretože jej celistvosť nepredpokladá ďalší rast. Rozsiahly príspevok Jozefa Brunclíka je sondou do najhlbších zákutí duše mladého človeka, poznačeného zážitkami druhej svetovej vojny. V práci *Osobné i umelecké reminiscencie z vojnového Talianska v tvorbe Jána Motulka* zachytáva menej známu časť života i tvorby tohto introvertného básnika. Posledný príspevok piateho tematického okruhu je zároveň aj istým spojivom s nasledujúcim okruhom, v ktorom autori interpretačne nazerajú na dielo sv. Terézie z Avily. A hoci príspevok Cyrila Diatku *Mystika ako cesta, skúsenosť a svedectvo* túto sväticu nespomína, odkazom na tradície európskej mystiky tvorí prirodzené preklenutie k tematickému

celku, venovanému práve jej duchovnému odkazu.

V živote sv. Terézie z Avily mala ústredné miesto vnútorná modlitba a práve na tento fakt upozorňuje Helena Zbudilová v príspevku *Duchovní cesta lásky skrze vnitřní modlitbu (Poselství Terezie z Avily)*. David Peroutka vo svojej štúdii *Vnitřní svoboda podle Terezie z Avily* prostredníctvom jej textov upresňuje, čo si pod týmto pojmom možno predstaviť. V kontexte mystického písania o diele sv. Terézie Castillo Interior o Las Moradas uvažujú Magda Kučerková a Miroslava Režná. V príspevku *Dynamika a topika vnútornej cesty v diele sv. Terézie z Avily* sledujú jej úsilie o čo najlepšie vystihnutie podstaty duchovného života človeka v obraze „hradu vnútra“. To, že vnútorný obraz hradu patrí k originálnym a nadčasovým metaforám ľudskej duše nielen v rámci Teréziinej poetiky, svedčí aj príspevok Petry Pappovej *Reflexia duchovnej cesty sv. Terézie z Avily v básni Petra Macsovszkeho Jadro nášho hradu*. Autorka upriamuje pozornosť na prepájanie postmodernej výstavby textu s jedným z najemblematickejších textov španielskeho mystizmu. Dielom *Vnútorný hrad* od sv. Terézie sa vo svojom príspevku *Sémantické polia a významová výstavba slov vo Vnútornom hrade sv. Terézie z Avily* zaoberá aj Edita Hornáčková Klapicová. V štúdii skúma lexikálne jednotky, ktoré sv. Terézia použila na opis duchovnej cesty, a triedi ich do lexikálnych polí, hoci poukazuje aj na prieniky určitých prvkov. Pokusom položiť dôraz na kontempláciu ako spôsob životnej cesty možno nazvať štúdiu *Duchovná skúsenosť sv. Terézie od Ježiša (Kontemplácia a život)*, ktorej autorkou je Ángela Francisca García de Bertolacci. Na vnútornú blízkosť medzi ľudskou a nadprirodzenou skúsenosťou sv. Terézie a duchovno-kultúrnou situáciou dnešného človeka, aj napriek časovej a kultúrnej vzdialenosti, upozorňuje Sara Gallardo González v príspevku *Duchovná skúsenosť sv. Terézie ako inšpirácia pre súčasného človeka*.

Závěrečná část zborníka je venovaná duchovným hodnotám a skúsenostiam, ktoré formulujú autori slovenskej i svetovej literatúry pre mládež. Prvým príspevkom tohto tematického okruhu je práca *Youthful wanderings: Spiritual journeys in the works of Kate DiCamillo*, v ktorej sa jej autorky Patricia A. Crawfordová a Kaybeth Calabriaová zaoberajú rôznymi typmi duchovných ciest súčasnej autorky detskej literatúry Kate DiCamillovej. Na skupinu rozprávkových textov, ktoré sú v rôznej škále explicitnosti spojené s religiozitou, resp. na ňu sémanticky nadväzujú, upriamuje pozornosť Gabriela Magalová v príspevku *Meditívny rozmer slovenských autorských rozprávok*. O tom, že v slovenskej literatúre pre deti a mládež sa v posledných rokoch objavujú knižné projekty s minimalistickým textom a dominujúcou obrazovo-ilustračnou zložkou, svedčí aj príspevok Petra Naščáka *Obraz duchovných hodnôt vo vybraných slovenských dielach pre deti*. Autor si tento trend všima na konkrétnych prácach Daniela Pastirčáka a Fera a Slávky Liptákovcov. Posledným príspevkom tematického okruhu i zborníka vôbec je náhľad Mariany Hraškovéj na špecifický spôsob stvárnovania smrti v detskej literatúre (*Projekcia paralely dvoch svetov v literatúre pre deti a mládež*).

Všetky príspevky, ktoré zborník *Duchovná cesta a jej podoby v literatúre* prináša, spája uvažovanie o človeku a jeho vzťahu k duchovnosti. Ako uvádza editorka práce, hľadanie všeobecného a individuálneho zmyslu existencie celkom prirodzene podnecuje sebareflexiu človeka a úzko ju prepája so schopnosťou vyjadrovať sa symbolickým jazykom, ktorý zachytáva tajomno transcendentnej skúsenosti a jej potreby v živote človeka. Aj na uvedených príspevkoch možno ukázať, že tento trend nevymizol a prejavuje sa aj dnes v oživenom úsilí o duchovnosť.

Vladimír Palkovič

LICHAČOV, Dmitrij Sergejevič. *Textologie: Stručný nástin.*

Praha: Ústav pro českou literaturu Akademie věd České republiky, 2015. 144 s. ISBN 978-80-88069-00-3.

Problematika textológie, textovej kritiky, edičnej a vydavateľskej praxe prúdila v našich podmienkach desaťročia kdesi v spodných vodách odborného záujmu filológov, lingvistov a literárnych vedcov a nad hladinou sa objavila iba výnimočne, aby sa potom mohla nepozorovane skryť pod vlnami atraktívnejších výskumných tém. Vzniká tak do istej miery paradoxná situácia, pretože vyššie spomenutí odborníci (ale často i ďalší) potrebujú pri svojej práci, či len pri čítaní, kvalitne pripravené vydania. Nechceme tým povedať, že by také edície neexistovali, no absencia textologickej literatúry, v ktorej by nastala výmena skúseností autorov z rôznych oblastí výskumu textu charakterizovaných odlišnosťou prístupov, nevytvára akčnejšiu diskurzívnu platformu uvažovania nad daným problémom. Blízkosť českého a slovenského vedeckého prostredia, ktorého najpevnejším putom dodnes zostala predovšetkým vzájomná recepcia odbornej literatúry, je dobrou možnosťou, aby aktuálne vychádzajúci edičný rad Varianty realizovaný Ústavom pro českú literaturu AV ČR podnikol širšiu diskusiu o vyššie naznačených témach a sústredil ich viac do centra vedeckej reflexie aj v slovenskom prostredí. Práve uvedená edícia plní túto úlohu, keď sa usiluje sprístupňovať práce českých i zahraničných textológov a editorov, pričom cez preklady celých prác alebo výbermi textologických štúdií aj s ukážkami textologických riešení predkladá odbornej verejnosti cenný teoreticko-metodologicko-praktický materiál.

V poradí šiestym zväzkom edície je práca významného ruského filológa, historika umenia, textológa, editora, redaktora i mysliteľa D. S. Lichačova (1906 – 1999). Ako medievalista